

Μητροπολίτης Μάνης: Τα ανθρώπινα δικαιώματα και καθήκοντα

/ [Γενικά Θέματα](#)

• Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ΄

Ἐορτάζεται, ὡς εἴθισται νά λέγεται, ἡ Παγκόσμια Ἡμέρα Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων στίς 10 Δεκεμβρίου κάθε ἔτους. Καί ὀρθῶς. Ὡς εἶναι γνωστόν μετά τήν λήξη τοῦ φοβεροῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου ἦλθε ἡ Οἰκουμενική Διακήρυξη τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων (Global Declaration of Human Rights) ἀπό τόν Ὄργανισμό Ἠνωμένων Ἐθνῶν στίς 10 Δεκεμβρίου 1948 καί ἡ ἐπίσημη θέσπιση τῆς ἡμέρας αὐτῆς πραγματοποιήθηκε στίς 4 Δεκεμβρίου τοῦ 1950 ἀπό τήν Γενική Συνέλευση τοῦ ΟΗΕ.

Εἶχαν βέβαια προηγηθεῖ ὁ Μέγας Χάρτης τῶν Ἐλευθεριῶν τοῦ Ἰωάννη τοῦ Ἀκτήμονα τό 1215 καί στή συνέχεια τά κείμενα τῶν Petition of Rights (1628) καί Bill of Rights (1689). Ἀκόμη ἡ Διακήρυξη τῆς Ἀνεξαρτησίας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς τοῦ 1776 καί ἡ Διακήρυξη τῶν Δικαιωμάτων τοῦ

Άνθρώπου και του Πολίτη του 1789 κατά την Γαλλική Έπανάσταση. Έχουμε ακόμη και την Ευρωπαϊκή Συμφωνία για την διαφύλαξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των βασικών ελευθεριών (1950) την γνωστή και ως Ευρωπαϊκή Σύμβαση της Ρώμης που τέθηκε σε ισχύ στις 3-9-1953.

Η θέσπιση της ημέρας αυτής τυγχάνει για τον πολιτισμό εξαιρετικά σπουδαίο γεγονός και για τον κάθε άνθρωπο ανεξαρτήτου φυλής, φύλου, εθνότητας, θρησκείας, χρώματος, ηλικίας, γλώσσας, μορφώσεως, εργασίας και λοιπών χαρακτηρισμών και ιδιοτήτων. Είναι ένα παγκόσμιο γεγονός αφού τα ανθρώπινα δικαιώματα ανήκουν σ' όλους τους ανθρώπους ανεξαιρέτως.

Όστόσο, παρ' ότι τα άτομικά και κοινωνικά ανθρώπινα δικαιώματα θεωρούνται ως δεδομένα και αυτονόητα για την επίσημη καθιέρωσή τους προηγήθησαν, ως είναι γνωστόν, επίπονοι και μακροί αγώνες στους λαούς και τά κράτη.

*

Ποια όμως είναι αυτά τά δικαιώματα;

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Άνθρώπου του ΟΗΕ αναφέρει τριάντα (30) δικαιώματα, εξόχως σημαντικά, τά όποια περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων τρεις λεγόμενες προσωπικές ελευθερίες, τό δικαίωμα στή ζωή, την ισότητα έναντι του νόμου, την ελευθερία έκφρασης του λόγου και της θρησκείας, τό δικαίωμα της ιθαγένειας, της κοινωνικής προστασίας, της εργασίας, της εκπαίδευσης, της υγείας, της ιδιοκτησίας και πρωταρχικά κατά την Διακήρυξη «όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τά δικαιώματα» (άρθρο 1).

Βέβαια ή κλασική διάκριση των ατομικών δικαιωμάτων διατυπώθηκε από τον G. Jellinek (1911) και αποτελείται από τρεις κατηγορίες που αναφέρονται στην αποθετική, ως π.χ. ή απαγόρευση επέμβασως (βάσανος, διακήρυξη ελευθερίας), την θετική ως π.χ. δικαίωμα παιδείας, εργασίας και την ενεργό κατάσταση του ατόμου ως π.χ. έκλογικό δικαίωμα και έχουν την αντιστοιχία τους στις ατομικές ελευθερίες, τις αξιώσεις παροχών ενός συντεταγμένου κράτους και τά πολιτικά δικαιώματα. Ασφαλώς και οί τρεις ως άνω κατηγορίες έχουν μία αλληλεξάρτηση και τοῦτο είναι εξαιρετικά σπουδαίο για την ὄλη δυναμική και λειτουργία των δικαιωμάτων.

Όστόσο, αυτό τό όποιο επισημαίνουμε και θά πρέπει νά γνωρίζουμε, είναι ότι στην ἔμπνευση και ἐδραίωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, των ατομικών και κοινωνικών, συνέβαλε τά μέγιστα τό Ευαγγέλιο του Χριστού, ή χριστιανική διδασκαλία, ως την ανέπτυξε και ὁ μέγας Απόστολος των Ἐθνῶν Παῦλος.

Αναφέρουμε μερικά μόνον χαρακτηριστικά σημεία. Ο Χριστιανισμός διακήρυξε τήν πνευματική καί σωματική έλευθερία καί κήρυξε τήν ισότητα τών ανθρώπων. Έδωκε δύναμη στήν άξία τής ανθρώπινης ζωής. Έξύψωσε τήν γυναίκα, προστάτευσε τό παιδί, κατήργησε τήν βρεφοκτονία, σεβάστηκε τόν ξένο. Τό φιλόανθρωπο πνεύμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἔγινε τό βασικό στοιχείο μιᾶς ἀληθινῆς πολιτισμένης κοινωνίας, αὐτό πού σήμερα ἀποκαλεῖται ἀνθρωπιστική βοήθεια. Ἀλλά ἡ χριστιανική πνοή ἐνίσχυσε ἀκόμη καί τά γράμματα, τήν ἐπιστήμη, τίς καλές τέχνες, τήν ἐν γένει παιδεία τοῦ ἀνθρώπου.

Δηλαδή, μέ ἄλλα λόγια, τό φῶς τοῦ Εὐαγγελίου φώτισε τά ἀνθρώπινα δικαιώματα, ἡ κοινωνιολογία τοῦ Εὐαγγελίου ἐξύψωσε τόν πολιτισμό τών ἀνθρώπων καί ἡ χριστιανική διδασκαλία ἔδωσε ἔμπνευση στούς λαούς. Μάλιστα, ὅπου κι ἄν πῆγε τό Φῶς τοῦ Εὐαγγελίου ἐξημερώθησαν λαοί, μορφώθηκαν, καλλιέργησαν τόν ἐσωτερικό τους κόσμο, δημιούργησαν τήν ἀνωτερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου ὄντος μέσα στή κτίση. Καί αὐτό γιατί ἡ χριστιανική θεώρηση γιά τόν ἄνθρωπο εἶναι πιό πλούσια καί βαθειά ἀπό ἐκείνη πού μπορεῖ νά ἔχει ὁ ἄνθρωπος γιά τόν ἑαυτό του μέ μόνη τήν δική του λογική. Ἦδη τόν πρῶτο αἰῶνα, ὁ οὐρανοβάμων Παῦλος εἶχε διακηρύξει: «Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος, οὐδέ Ἕλληνας, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καί θῆλυ· πάντες γάρ ὑμεῖς εἶς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ (Γαλ. 3, 28) καί τό πνευματικό ἀξίωμα τοῦ Εὐαγγελίου «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους», ἀποτελεῖ τήν πεμπτοσύνα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Τόσο ἡ ὅλη Ἁγία Γραφή, ὡς Θεία Ἀποκάλυψη, ὅσο καί τό «Φυσικό Δίκαιο» τυγχάνουν δεδομένα τοῦ σχεδίου τής Πρόνοιας τοῦ Θεοῦ γιά τήν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπακριβῶς τά ἀνθρώπινα δικαιώματα δέν εἶναι αὐθαίρετα καί ἀνεξάρτητα ἀπό τόν ὅλο ἄνθρωπο, τήν ὑπόστασή του, τήν πνευματική καί ἠθική δομή του. Κατά συνέπειαν, ὅλα τά ἀνθρώπινα δικαιώματα ἔχουν ρίζα ἠθικῶν ἀρχῶν καί ἀξιῶν. Ἡ κορύφωση συνίσταται στό ὅτι ἡ χριστιανική ἀνθρωπολογία βλέπει τόν ἄνθρωπο ὡς μία «ἀξία θεόπλαστη», ὡς «κατ' εἰκόνα Θεοῦ», θεῖο δημιούργημα μέ προορισμό τήν θέωση. Ὡραιότατα τό διατυπώνει ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής «εἰς τοῦτο ἡμᾶς πεποίηκεν ὁ Θεός, ἵνα γενώμεθα θείας κοινωνοί φύσεως καί τής αὐτοῦ ἀϊδιότητος μέτοχοι καί φανῶμεν αὐτῷ ὅμοιοι κατά τήν ἐκ χάριτος θέωσιν» (P.G. 90, 1193). Ἔτσι καταγράφουμε ὅτι ἡ χριστιανική διδασκαλία εἶναι ἡ πηγή τών ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί αὐτό πρέπει νά ἀναφέρεται καί νά μὴν ἀποσιωπᾶται.

Ἀλλά ζοῦμε συνάμα καί διαπιστώνουμε ἀκόμη ὅτι καί σήμερα ὑπάρχουν παραβιάσεις τών ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων σέ πολλές χῶρες. Ἄλλοι ἄνθρωποι ἐξακολουθοῦν νά ζοῦν σέ καθεστῶς δουλείας, φτώχειας, πείνας, ἀναλφαβητισμοῦ, ὑπάρχουν χῶρες ὅπου μικρά παιδιά ἐργάζονται κάτω ἀπό σκληρές συνθῆκες,

άλλοῦ πωλοῦνται καί ἄλλοῦ χρησιμοποιοῦνται στή πορνεία. Σ' ἄλλες χῶρες ἄνθρωποι καταπιέζονται, ἐκβιάζονται, φυλακίζονται, βασανίζονται ἢ θανατώνονται γιά διαφόρους λόγους καί ἐντελῶς ἐνδεικτική εἶναι ἡ ἀπαρίθμηση αὐτῆ περιπτώσεων τῆς παραβίασης τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων. Ἐξακολουθοῦν δέ νά ὑπάρχουν αὐτές οἱ παραβιάσεις, παρ' ὅτι ἔχουν γίνει τόσες καί τόσες διακηρύξεις ὑπέρ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων σέ παγκόσμιο ἐπίπεδο.

*

Ἀλλά γεννᾶται τό ἐρώτημα. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει μόνον δικαιώματα; Οἱ ὑποχρεώσεις ἔχουν ἐξαφανιστεῖ; Καθήκοντα δέν ὑπάρχουν; Εἴθισται, ὡστόσο, νά λησμονοῦμε, ὅτι ὅπου ὑπάρχουν δικαιώματα, ἐκεῖ ὑπάρχουν καί ὑποχρεώσεις. Ἐπί παραδείγματι, ὅπου γίνεται λόγος γιά δικαιώματα τῶν ἐργαζομένων, ἐκεῖ προϋποθέτουμε ἀντίστοιχα καθήκοντα τῶν ἐργοδοτῶν ἢ ὅταν ἔχουν δικαιώματα τά παιδιά ἔχουν καί ὑποχρεώσεις, ὅπως καί οἱ γονεῖς τους. Ἄλλως ἰσχύει τό τοῦ Κολομβιανοῦ συγγραφέα ὅτι «ἔχει γίνει συνήθεια νά διακηρύσσουμε τά δικαιώματά μας μέ ἀπώτερο σκοπό νά ἀμελήσουμε τά καθήκοντά μας». Ἐμεῖς, λοιπόν, μιᾶμε γιά δικαιώματα καί γιά καθήκοντα, ὡς ἀλληλένδετα στοιχεῖα τοῦ ὅλου ἀνθρώπου.

Ἐν προκειμένῳ, εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι τό Σύνταγμα δέν περιέχει κάποιο κεφάλαιο γιά θεμελιώδεις ὑποχρεώσεις ἢ καθήκοντα ἀλλά ἀναφέρεται ἀπλῶς σέ διάφορες διατάξεις σέ ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν τοῦ κράτους. Ἡ πλέον ἐκδηλη ὑποχρέωση σέ γενικές γραμμές εἶναι ἐκείνη τοῦ ἄρθρου 120 παρ. 2, ὅπου ὀρίζει ὅτι: «Ὁ σεβασμός στό Σύνταγμα καί τούς νόμους πού συμφωνοῦν μέ αὐτό καί ἡ ἀφοσίωση στήν Πατρίδα καί τή Δημοκρατία ἀποτελοῦν θεμελιώδη ὑποχρέωση ὅλων τῶν Ἑλλήνων». Ἀλλά καί ἡ παράγραφος 4 τοῦ ἰδίου ὡς ἄνω ἄρθρου ὅταν ἀναφέρει ὅτι: «Ἡ τήρηση τοῦ Συντάγματος ἐπαφίεται στόν πατριωτισμό τῶν Ἑλλήνων, πού δικαιοῦνται καί ὑποχρεοῦνται νά ἀντιστέκονται μέ κάθε μέσο ἐναντίον ὁποιοῦδήποτε ἐπιχειρεῖ νά τό καταλύσει μέ τή βία» καθιερώνει τήν ἔννοια καί τήν σημασία τῆς ὑποχρέωσης. Ἀπό τίς διατάξεις αὐτές ἀπορρέουν οἱ ὑποχρεώσεις: οἱ φορολογικές, στρατιωτικές ἢ τῆς σχολικῆς ἐκπαίδευσης κᾶ.

Εἰδικότερα, γιά τά καθήκοντα καί τίς ὑποχρεώσεις ὑπάρχει ἡ ἐξειδικευμένη δεοντολογία δηλαδή τό δέον γιά τό κάθε ἕνα λειτούργημα π.χ. ὑπάρχει ἡ ἰατρική δεοντολογία, ἡ νομική, ἡ ὑπαλληλική, ἡ στρατιωτική, ἡ ἐκπαιδευτική κ.ο.κ..

Δεοντολογία σημαίνει τό σύνολο τῶν κανόνων ἐκείνων πού ρυθμίζουν τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο πρέπει νά ἐνεργεῖ κάποιος, τί νά λέγει καί τί νά πράττει κατά τήν ἄσκηση ἑνός λειτουργήματος, μιᾶς ὑπηρεσίας ἢ μιᾶς δραστηριότητας. Βέβαια ὑπάρχει καί ἕνας ἄμεσος σύνδεσμος μεταξύ δεοντολογίας καί ἠθικῆς. Ἡ δεοντολογία εἶναι δίδυμη ἀδελφή τῆς ἠθικῆς. Ὁ συνδυασμός τῶν ἀξιωμάτων

αυτών συνιστά τό ἄριστον τοῦ καθήκοντος. Ἀξίζει ν' ἀναφέρουμε ἐνδεικτικά ἀπό τίς ὑπάρχουσες δεοντολογίες δύο σπουδαιότατες, ἐκεῖνες, τοῦ δικαστικοῦ καί ἱατρικοῦ λειτουργήματος.

α) Γιά τούς δικαστές καί εἰσαγγελεῖς: Οἱ ἀρχές τῆς δεοντολογίας τῶν δικαστικῶν λειτουργῶν υἱοθετήθηκαν τό 2002 σέ συνδιάσκεψη τῆς Χάγης καί εἶναι οἱ κάτωθι ἕξι: 1. ἀνεξαρτησία 2. ἀμεροληψία 3. ἀκεραιότητα 4. εὐπρέπεια 5. ἰσότητα καί 6. ἱκανότητα καί ἐπιμέλεια. Τό δέ ἔτος 2006, τό Κοινωνικό καί Οἰκονομικό Συμβούλιο τοῦ ΟΗΕ κάλεσε τά κράτη - μέλη του νά υἱοθετήσουν τίς παραπάνω ἀρχές θεσπίζοντας περαιτέρω τούς κανόνες δικαστικῆς δεοντολογίας (Ἀποκαλοῦνται ἀρχές τῆς Bangalore). Εἰδικότερα γιά τά ἑλληνικά δεδομένα μέ τήν 3/2022 ἀπόφαση τῆς Διοικητικῆς Ὀλομελείας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐγκρίθηκε καί ὁ Χάρτης Δεοντολογίας τῶν Δικαστικῶν Λειτουργῶν τοῦ ΣτΕ, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει ὀκτώ ἀρχές, ἦτοι 1. ἀνεξαρτησία 2. ἀμεροληψία 3. ἀκεραιότητα 4. εὐπρέπεια 5. ἀπαγόρευση διακρίσεως 6. ἐπαγγελματική ἱκανότητα καί ἐπιμέλεια 7. αὐτοσυγκράτηση καί 8. διαφάνεια. Τίς ἴδιες ἀρχές περιλαμβάνει καί ὁ Χάρτης Δεοντολογίας τῶν Δικαστικῶν καί Εἰσαγγελικῶν Λειτουργῶν τῆς Πολιτικῆς καί Ποινικῆς Δικαιοσύνης, ὁ ὁποῖος ἐγκρίθηκε ἀπό τήν Ὀλομέλεια τοῦ Ἀρείου Πάγου.

β) Γιά τούς ἱατρούς: Εἶναι γνωστό, ὅτι ὁ Κώδικας Ἱατρικῆς Δεοντολογίας ἔχει ἐνσωματωθεῖ στό Ν.3418/2005 καί κυρίως σπουδαιότατα τυγχάνουν τά ἄρθρα 8 καί 9 ὅπου ἀναφέρονται οἱ ὑποχρεώσεις τοῦ ἱατροῦ πρός τόν ἀσθενή, τό ἄρθρο 13 γιά τό ἱατρικό ἀπόρρητο, ὡς καί οἱ ὑποχρεώσεις του σέ εἰδικά θέματα τά ὁποῖα ἀναφέρονται στά ἄρθρα 29, 30, 31, 32, 33 καί 34, ἦτοι ἱατρικές ἀποφάσεις γιά τό τέλος τῆς ζωῆς, ἱατρική ὑποβοήθηση στήν ἀνθρώπινη ἀναπαραγωγή, μεταμοσχεύσεις κᾶ. Συναφῆς εἶναι καί ὁ γνωστός - περίφημος Ὅρκος τοῦ Ἱπποκράτη (4ος αἰ. π.Χ.).

Ἐν κατακλεῖδι, δικαιώματα καί καθήκοντα πρέπει νά ἔχουν μία συνάφεια καί σ' αὐτή καταγράφεται ἡ πληρότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄλλως, ὁ ἄνθρωπος καθίσταται μονοδιάστατος καί ἔτσι δέν βρίσκει τό εἶναι του, δέν ὠριμάζει καί δέν ὀλοκληρώνεται ὡς προσωπικότητα. Κατ' ἀκολουθίαν, καθίσταται πρόβλημα ὁ ἑαυτός του καί οἱ ἄλλοι γύρω του. Καί αὐτό εἶναι ἀφόρητο. Γι' αὐτό ἡ ὀρθή γραμμή θητεύει στή συμπόρευση δικαιωμάτων ἀλλά καί καθηκόντων.

ope.gr